

Podstawowe dane recenzenta

prof. dr hab. Grażyna Bożek – Wota prof. zw.

Dziedzina : sztuki muzyczne

Dyscyplina : instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego we Wrocławiu

Wydział Instrumentalny

Katedra Kameralistyki

Wrocław, dnia 30 czerwca 2020 roku

R e c e n z j a

dotycząca oceny pracy doktorskiej Kandydata do stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka , mgra Jacka Szczepańskiego, w związku ze wszczęciem przez Radę Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku przewodu doktorskiego.

Zleceniodawca recenzji

Zleceniodawcą jest Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Wydział Instrumentalny – pismo z dnia 16 marca 2020 roku, nawiązujące do Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego nr 126/2018 – 2019 z dnia 20 maja 2019 roku , na podstawie art.. 14 ust.w2 pkt.2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w zw. z art.179 ust.1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku z dnia 6 listopada 2017 roku w sprawie:

- wszczęcia na wniosek Pana mgra Jacka Szczepańskiego przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka
- wyznaczenie promotora w Osobie Pani prof. dr hab. Anny Prabuckiej – Firlej
- wyznaczenie recenzentów – Uchwałą Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku, z dnia 20 maja 2019 roku

Do nadesłanego mi przez Panią Sekretarz Biura Rady Dyscypliny Artystycznej Justynę Ślubowską pisma sygnowanego datą 16 marca 2020 roku, informującego o powołaniu mej osoby na funkcję recenzenta pracy doktorskiej mgra Jacka Szczepańskiego n.t. „Ewolucja faktury kameralnej tria w składzie : flet, wiolonczela i fortepian na przestrzeni wieków”, została dołączona następująca dokumentacja:

- Uchwała Rady Wydziału Instrumentalnego Nr 22/2017-2018 w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgra Jacka Szczepańskiego i wyboru promotora Pani prof. dr hab. Anny Prabuckiej – Firlej w dniu 6 listopada 2017 roku oraz głosowania
- Uchwała Rady Wydziału Instrumentalnego Nr 126/2018 – 2019 w sprawie wyznaczenia recenzentów w Osobach prof. dr hab. Grażyny Bożek – Wota i dr hab. Anny Liszewskiej oraz głosowania

I tak, jeśli chodzi o głosowanie w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego Pana mgra Jacka Szczepańskiego , uprawnionych do głosowania było 21 członków Rady, obecnych i uprawnionych było 16 osób. Oddano głosów ważnych 16, za wszczęciem i wyznaczeniem promotora było 13 głosów, 2 glosy wstrzymujące i 1 głos przeciwny. Quorum w chwili podejmowania Uchwały było zachowane.

Natomiast w kwestii głosowania recenzentów, uprawnionych do głosowania członków Rady było 21 osób, na posiedzeniu było obecnych 12 członków Rady. W przypadku Obu Pań recenzentek, oddano 12 głosów ważnych, 0 wstrzymujących i 0 głosów przeciwnych. Quorum w chwili podejmowania Uchwały zostało zachowane.

Do dokumentacji dołączono dwa oświadczenia współtworzących: Pani Małgorzaty Bętkowskiej – flet i Pani Ewy Witczak – wiolonczela; i Ich wkładzie pracy – zaangażowaniu w nadawaniu kształtu dziełu artystycznemu.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Jacek Szczepański urodził się 19 stycznia 1983 roku we Włocławku. Studia muzyczne ukończył w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, kształcąc się niemal równoległe na dwóch wydziałach: na wydziale Dyrygentury Chóralnej i Edukacji Muzycznej, który ukończył z oceną celującą, oraz na wydziale Instrumentalnym, w klasie fortepianu dr Mariusza Klimsiaka, uzyskując ocenę końcową bardzo dobrą.

Swój warsztat pianistyczny doskonalił pod okiem wybitnych artystów – pianistów i pedagogów podczas uczestnictwa w wielu mistrzowskich kursach, konferencjach i warsztatach pianistycznych w kraju i za granicą. Wykładowcami byli:

- Philippe Giusiano
- prof. Andrzej Jasiński
- prof. Katarzyna Popowa – Zydrón
- prof. Ilja Scheps
- prof. Andrea Bonatta

Krótko po studiach podjął pracę jako nauczyciel i akompaniator w Zespole Szkół Muzycznych we Włocławku a także w Szkole Muzycznej I stopnia w Radziejowie. Aktywnie bierze udział w różnych formach doskonalenia zawodowego uczestnicząc w warsztatach, kursach i lekcjach pokazowych. Ponadto, przygotowuje uczniów do licznych konkursów, a także jako pianista – kameralista-akompaniator bierze udział w licznych koncertach, konkursach, szczególnie/jak podkreśla/ z młodzieżą uzdolnioną.

Od 2012 roku pracuje w Instytucie Edukacji Muzycznej /obecnie Wydział Edukacji Muzycznej/ na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, aktualnie na stanowisku asystenta. Jak pisze Kandydat, praca ta pozwala łączyć zarówno dydaktykę jak i prowadzić na szeroką skalę działalność koncertową. Występuje głównie jako pianista - kameralista, ale także gra solo, co nie jest częstym zjawiskiem, zwłaszcza, kiedy centrum działań to płaszczyzna kameralistyki.

Od czasu ukończenia studiów pianistycznych do chwili złożenia dokumentacji, a więc 2017 roku, Kandydat ma na swoim koncie prawie 90 koncertów. Myślę, że do chwili obecnej, tychże byłoby dużo więcej. Trochę szkoda, że Zainteresowany nie pokusił się o uzupełnienie dokumentacji, a zatrzymał na 2017 roku.

Jak podkreśla, Jego życie koncertowe koncentruje się głównie wokół Pojezierza Kujawsko – Pomorskiego, ale opiniująca odnalazła występy także i w innych stronach naszego kraju.

Za swoją pracę jako pedagog i pianista – kameralista – akompaniator, otrzymał kilka nagród i wyróżnień. I tak:

- I Nagroda w kategorii kameralistyka na V Międzynarodowym Konkursie dla Nauczycieli Muzyki
07.10.2017 rok Trio Małgorzata Bętkowska – flet
Ewa Witczak – wiolonczela
Jacek Szczepański – fortepian
- Wyróżnienie dla pianisty – akompaniatora Regionalne przesłuchania CEA uczniów klas Instrumentów dętych drewnianych Szkół Muzycznych I stopnia Inowrocław 2017
- Nagroda Prezydenta Włocławka z okazji Dnia Muzyki Włocławek 2014
- Nagroda Dyrektora Szkoły – Zespół Szkół im. Cz. Niemena Włocławek 2017

Pan mgr Jacek Szczepański jako członek zarządu Towarzystwa Muzycznego im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy niezwykle aktywnie działa, prowadząc wielotorowo bogatą działalność popularyzującą naukę i sztukę. Każdorazowo sprawuje opiekę nad uczestnikami Międzynarodowych Konkursów Muzycznych im. I. J. Paderewskiego oraz Międzynarodowych Kursów Pianistycznych Paderewski Piano Academy, a także solistami koncertów organizowanych przez Towarzystwo. Bierze udział w imprezach organizowanych przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, występuje także z Chórem Akademickim. Rokrocznie organizuje obchody Międzynarodowego Dnia Muzyki we Włocławku, współpracuje z Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku, oraz z innymi instytucjami upowszechniającymi kulturę i sztukę.

Doktorant jest mocno zaangażowany w propagowanie tzw. kultury wyższej. Chęć dotarcia do jak największej grupy słuchaczy, ma służyć zapewne umocnieniu więzi ze sztuką – muzyką.

Wielorakie zaangażowanie Kandydata w życie muzyczne Włocławka, jak i całego Pojezierza Pomorsko – Kujawskiego, bardzo sprzyja stworzeniu jakże spójnej sylwetki Autora.

Mniemam, że Doktorant z wrodzoną determinacją będzie kontynuować i wdrażać w życie kolejne plany, przedsięwzięcia i projekty, czego bardzo Mu życzę.

W tym miejscu, zasadne będzie stwierdzenie, że aktywność zawodowa Pana mgra Jacka Szczepańskiego stanowi istotny wkład w polską kulturę muzyczną.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgra Jacka Szczepańskiego pod tytułem „Ewolucja faktury kameralnej tria w składzie: flet, wiolonczela i fortepian na przestrzeni wieków” przygotowana pod kierunkiem promotora prof. zw. dr hab. Anny Prabuckiej – Firlej, składa się z dwóch elementów: dzieła artystycznego w postaci nagrania CD oraz jego opisu. Album zawiera następujące utwory:

- J. Haydn – Trio D – dur Hob. XV: 16
- K. M. Weber – Trio g – moll op.63
- B. Martinu – Trio na flet, wiolonczelę i fortepian

Współwykonawcami nagrania są:

Małgorzata Bętkowska – flet
Ewa Witczak – wiolonczela
Jacek Szczepański – fortepian

Nagranie zrealizowano w sierpniu 2019 roku w Auli Copernicanum Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Nad realizacją, edycją i masteringiem nagrania czuwał Łukasz Rafiński. Zarejestrowane na nośniku elektronicznym dzieło jest bardzo interesującą prezentacją artystyczną. Przedstawione kompozycje są trafnie dobrane, zgodnie z założeniami badawczymi Doktoranta. Przyznam, że prezentowane dzieła są mniej znane i rzadko wykonywane. Doskonale ilustrują zagadnienie zawarte w temacie pracy doktorskiej. Z perspektywy słuchacza mającego ocenić poziom wykonawczy Doktoranta i całej formacji, stwierdzam, że zarejestrowane utwory, to repertuar wymagający od wykonawców znakomitego warsztatu instrumentalnego, wyobraźni dźwiękowej, wirtuozerii, ładunku ekspresji, wyczucia kameralnego, precyzji intonacyjnej, szerokiego wolumenu dynamicznego i właściwych proporcji.

Doktorant jako lider, w większości tym wymaganiom sprostał w sposób satysfakcjonujący. Aby osiągnąć tak dobry rezultat końcowy, Kandydat i Jego współwykonawcy musieli bardzo dogłębnie przeanalizować utwory i wniknąć w bogatą ich treść dźwiękową oraz uchwycić styl i klimat.

Nagranie otwiera Trio D – dur Hob.XV : 16 J. Haydna.

Już od pierwszych dźwięków pianista wnikliwie wstuchuje się w fakturę Tria. Ta muzyka „gada” każdym motywem, każdą frazą. Dobra, czytelna retoryka i pietyzm w oddaniu szczegółów, nie utrudnia pianiście budowania przekonującej całości zarówno wewnątrz każdej części, jak i całego dzieła. Kandydat świadomie podkreśla artykulacją tożsamość tematów, by potem z radością witać je w reprzyzie i wspominać o nich w przetworzeniu. Temu czytelnemu wykonaniu, można jedynie zarzucić pojawiającym się z rzadka asynchronom w pionach, i jak dla mnie – mało fragmentów zróżnicowanych w sferze dynamiki.

Kolejnym utworem, który Doktorant umieścił w swym dziele artystycznym, jest Trio g – moll K.M. Webera op.63. To jedno z najbardziej znaczących dzieł kameralnych Webera. Wybrzmiewają w nim solowe frazy wszystkich instrumentów. Muzycy „przerzucali się „ motywami z niemal dziecięcą radością, zarazem trzymając wszystko pod kontrolą. Zjawiskowa pod względem barwy i artykulacji okazała się część trzecia – wykonana niezwykle lirycznie. W ocenie opiniującej, to prawdziwy majstersztyk. Jednak dopiero finałowe Allegro, część najsilniej naznaczona idiome folklorizmu, zabrzmiała ognioście, ale nie nonszalancko. Zespół pokazał na co go naprawdę stać. Muzycy udowodnili, jak umieją się nawzajem słuchać, rzetelnie modelować każdą frazę, przejmować od siebie fugato, razem „oddychać”, co w muzyce kameralnej ma szczególne znaczenie. Cały utwór posiada bardzo gęstą fakturę. Najeżony skomplikowanymi figuracjami w każdym głosie, materiałem prowadzonym jednocześnie unisono lub w interwałach z pozostałymi muzykami. Liczne skoki obydwu rąk czy technika oktafowa, to tylko część problemów, z którymi muszą się zmierzyć wykonawcy. Mnie urzekli lekkością i polotem w kształtowaniu muzycznych myśli. Zaprezentowali grę przejrzystą i wyrazistą, utrzymaną w różnych odcieniach barwowych, zaś w finale zachwycili fantastycznym budowaniem napięcia i kulminacyjnie potraktowaną frazą. W tym miejscu chcę dodać, że celowo piszę o całym ansambli, bowiem nie ma w tym dziele miejsca na funkcję solisty – pianisty, lecz pełnego partnerstwa wszystkich wykonawców. Ostatnią pozycją dzieła artystycznego jest Trio na flet, wiolonczelę i fortepian B. Martinu. Dzieło powstało w 1944 roku podczas trzytygodniowych wakacji kompozytora w New Hampshire. Kompozycja niezwykle rzadko prezentowana na estradach, wykazuje cechy neoklasycznej motoryki, choć nie brak w niej zindywidualizowanych motywów i pewnego zróżnicowania wyrazu – niejednokrotnie pozostaje pod wpływem czeskiego folkloru, ale nie tylko. Muzyce sprzyja kunszt wykonawców. Z pewnością to najmocniejszy punkt programu dzieła artystycznego. Muzycy osiągają w tym utworze pełne a zarazem przejrzyste brzmienie, zróżnicowane dzięki bogatej artykulacji, sugestywnemu stosowaniu zmienności rytmu i akcentu oraz płynnym przejściami agogicznym. Artyści śmiało balansują na pograniczu kilku konwencji, momentami uzyskując nawet jazzowe brzmienie. Kandydat, choć ma świetnych partnerów, sam doskonale kreuje i współtworzy brzmieniowy koloryt. Jego partia jest równie ważnym i precyzyjnym nośnikiem wyrazu. Kameralistyka Martinu w takim wykonaniu, może być z powodzeniem stawiana obok wielu znakomych przykładów tego rodzaju muzyki ubiegłego stulecia. Wielka szkoda, że wciąż jeszcze rzadko można ją u nas usłyszeć. Pan mgr Jacek Szczepański w swym wykonawstwie doskonale ukazał zarówno klasyczne oblicze jak i romantyczny potencjał Webera, zwłaszcza w części trzeciej. Doktorant dzięki talentowi narracyjnemu, świadomie wyzwał w sobie efekt dramatyczny, gra plastycznie, chętnie bawiąc się konwencją stylu brillant. Dla opiniującej mgr Jacek Szczepański jawi się jako muzyk – pianista, imponujący wirtuozowskim rozmachem, bogatym brzmieniem instrumentu, znakomitym poczuciem formy odtwarzanych dzieł, oraz szerokim oddechem muzycznej frazy.

Część opisowa pracy doktorskiej jest doskonale opracowana pod względem merytorycznym i redakcyjnym. Znakomicie łączy się z dziełem artystycznym, stanowiąc z nim bardzo spójną całość. Składa się z trzech rozdziałów poprzedzonych wprowadzeniem – wstępem, podrozdziałów, zakończenia – wniosków końcowych, abstraktu w języku angielskim, wykazu przykładów nutowych, obszernej bibliografii i opisu płyty CD z nagraniem. Pierwszy rozdział poświęcony jest genezie muzyki kameralnej. Autor koncentruje się na ewolucji Tria z udziałem fortepianu, a w szczególności formacji Tria z fletem, wiolonczelą i fortepianem. Doktorant przytacza nazwiska kompozytorów i wymienia utwory na wspomniany wyżej skład. Drugi rozdział zajmuje kwestie faktury i jej ogólnego znaczenia, a także analogię w muzyce. Autor dość obszernie opisuje różne rodzaje faktur, także w muzyce, przytacza treści pojmowania i interpretowania znaczenia faktury przez muzykologów, jak również postrzegania tejże na przestrzeni różnych okresów historycznych, od klasycyzmu po współczesność. Wreszcie rozpisuje się nad

związkiem odtwórstwa – wykonawstwa a realizacją faktury uwzględniając różne czynniki struktur/pierwszo i drugoplanowe/.

Także analizuje możliwość wpływu na fakturę w procesie jej realizacji podczas wykonywania utworu. Na koniec rozważań Autor podważa ustalenie definicji faktury, z uwagi na wielość zagadnień, których faktura dotyczy.

W trzecim rozdziale Doktorant poddaje analizie wykonawczej wszystkie trzy kompozycje, których powstanie związane jest z innym okresem historycznym. W pewnym sensie jest to studium interpretacji wykonywanych utworów, w których Autor przytacza krótki rys dziejowy każdej kompozycji, wykorzystując do tego dwie metody badawcze: historyczną i analityczną.

Analizuje utwory pod względem struktury i budowy formalnej. Porusza zagadnienia pianistyki: wykonawcze i interpretacyjne, niekiedy sugerując metody ich realizacji.

Jak pisze Zainteresowany, wybór utworów z trzech różnych epok, z jednej strony pozwolił Autorowi przedstawić ewolucyjne zmiany zachodzące w samej formie tria o składzie : flet, wiolonczela i fortepian, zaś z drugiej strony, zwrócić uwagę na trudności gry zespołowej wynikające z tych przemian.

Ponadto, dla Doktoranta dość istotnym, z punktu widzenia tematu, było także poznanie instrumentów wchodzących w skład tria, ponieważ ich modyfikacja na przestrzeni lat, jest bezpośrednio związana z takimi elementami jak: brzmienie, artykulacja i dynamika.

Pan mgr Jacek Szczepański, wszystko to, o czym wspomniałam powyżej, czyni z wielką dokładnością i zaangażowaniem, dbałością o każdy szczegół. Jak pisze, Jego intencją było zmotywowanie muzyków do zainteresowania się literaturą na szczególny skład – flet, wiolonczela i fortepian, literaturą, która nie do końca jest znana.

W całości praca stanowi cenne źródło informacji, które w połączeniu z wiedzą historyczną oraz muzyczną praktyką, może przynieść bardzo dobre rezultaty. Na szczególne podkreślenie zasługuje jakość strony formalnej pracy: aparat naukowy, którym operuje Doktorant jest bez zarzutu, bibliografia i przypisy prawidłowo skonstruowane, świadczą o ilości pracy włożonej przez Kandydata. Biorąc pod uwagę wszelkie aspekty, należy stwierdzić, iż praca w istocie stanowi cenne kompendium, niewątpliwie przydatne zarówno młodym adeptom sztuki – pianistom, jak i innym instrumentalistom. Problematyka określona w tytule pracy została przez Doktoranta przedstawiona w wyczerpujący sposób. Praca nad realizacją nakreślonych założeń wymagała od Autora wnikliwych studiów i głębokich przemyśleń. Erudycja i twórcze poszukiwania Kandydata spowodowały, że powstało dzieło nie mające swego odpowiednika w dostępnej literaturze specjalistycznej. Jest ono zatem istotnym uzupełnieniem i stanowi znaczący wkład dla poszerzenia i upowszechnienia wiedzy w przedstawionym temacie.

Konkluzja

Długi proces kształcenia, doksztalcania i doskonalenia umiejętności z zakresu sztuki muzycznej, zgłębiania własnej wiedzy, jawi przed nami w Osobie Doktoranta obraz w pełni ukształtowanego artysty i pracownika naukowego.

Dzieło artystyczne przygotowane przez Kandydata jako część pracy doktorskiej, stanowi interesujące zjawisko artystyczne na scenie muzycznej naszego kraju. Poszczególne kompozycje zostały przez Doktoranta gruntownie przemyślane od strony historii sztuki wykonawczej i budowy formalnej. To między innymi pozwoliło w sposób interesujący ukształtować je pod względem rejestracji, sonorystyki, dynamiki, frazowania i artykulacji oraz ich relacji do agogiki, jak i kreacji stylistycznej. W konsekwencji trzeba stwierdzić, iż wartość muzyczna i kształt artystyczny dzieła oraz sztuka odtwórcza Kandydata nie budzą zastrzeżeń merytorycznych, a ich specyfikę i założony cel dokumentuje część opisowa pracy doktorskiej. W działaniu tym upatrywać należy wkład Zainteresowanego w rozwój reprezentowanej dyscypliny artystycznej.

Niniejszym stwierdzam, że Kandydat potwierdził umiejętność prowadzenia pracy artystycznej w sposób odpowiedzialny i dojrzały, ponadto wykazał, iż dysponuje wiedzą teoretyczną, służącą realizacji zamierzeń twórczych, jak i umożliwiającą podjęcie związanej z nimi refleksji.

W ten sposób Doktorant rozwiązał eksplorowane zagadnienie artystyczne i spełnił wymagania art.13, ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku, *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.*

Pracę doktorską Pana mgra Jacka Szczepańskiego przyjmuję i wnioskuję o dopuszczenie do jej publicznej obrony.

A handwritten signature in cursive script, reading "Grażyna Bożek-Wota".

prof. dr hab. Grażyna Bożek – Wota prof. zw.